

Monday 20 May 2013 – Morning

AS GCE BIBLICAL HEBREW

F191/01 Translation, Comprehension and Literature

Candidates answer on the Question Paper.

OCR supplied materials:

None

Other materials required:

None

Duration: 3 hours

Candidate forename		Candidate surname	
--------------------	--	-------------------	--

Centre number						Candidate number				
---------------	--	--	--	--	--	------------------	--	--	--	--

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Write your name, centre number and candidate number in the boxes above. Please write clearly and in capital letters.
- Use black ink.
- There are two sections in this paper.
SECTION A: Unprepared Translation and Comprehension
SECTION B: Literature
- Answer **all** the questions in Section A and **two** questions in Section B.
- Read each question carefully. Make sure you know what you have to do before starting your answer.
- Write your answer to each question in the space provided. If additional answer space is required, you should use the lined pages at the end of this booklet. The question number(s) must be clearly shown.
- Do **not** write in the bar codes.

INFORMATION FOR CANDIDATES

- The number of marks is given in brackets [] at the end of each question or part question.
- The total number of marks for this paper is **100**.
- Dictionaries are **not** allowed.
- You will find that the four-letter Divine Name is printed as **יה**.
- You are reminded of the necessity for accurate spelling and orderly presentation in your answers.
- This document consists of **32** pages. Any blank pages are indicated.

BLANK PAGE

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

This paper is divided into **two** sections.

SECTION A – Unprepared Translation and Comprehension

Answer **all** the questions in this Section.

Question 1

	Unprepared translation	[20 marks]
and	Comprehension	[20 marks]

[Section A Total: 40 Marks]

SECTION B – Literature

Answer any **two** questions from this Section.

Question 2: Leviticus starting on page 10 [30 marks]

Question 3: I Samuel starting on page 18 [30 marks]

Question 4: Jeremiah starting on page 24 [30 marks]

[Section B Total: 60 Marks]

SECTION A

Unprepared translation and comprehension

Answer **all** the questions in this section

Question 1

Read the following passages. Answer in English the questions that follow.

Background:

King Solomon / Shlomo requests assistance for the building of the Temple from Hiram / Churam, the King of Tyre / Tzor. Hiram / Churam offers to supply sustenance for the workers.

	<i>line number</i>
וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל חֹרֵם מֶלֶךְ צֹר לֵאמֹר בְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם דָּוִד אָבִי וַתִּשְׁלַח לוֹ	1
אֲרָזִים לְבָנוֹת לוֹ בַּיַּת לְשֹׁבֵת בּוֹ: הִנֵּה אָנִי בּוֹנֵה בַּיַּת לְשֵׁם יי אֱלֹהֵי לְהַקְדִּישׁ	2
לוֹ לְהַקְטִיר לְפָנָיו קִטְרֹת סַמִּים וּמַעֲרֹכֶת תָּמִיד וְעֹלוֹת לְבַקֵּר וְלָעֵרֵב לְשֹׁבֹתוֹת	3
וּלְחֻדְשִׁים וּלְמוֹעֲדֵי יי אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל יִשְׂרָאֵל: וְהַבַּיִת אֲשֶׁר אָנִי בּוֹנֵה	4
גָּדוֹל בִּי גָדוֹל אֱלֹהֵינוּ מִכָּל הָאֱלֹהִים:	5
וּמִי יַעֲצֵר בַּח לְבָנוֹת לוֹ בַּיַּת בִּי הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָכְלוּ וּמִי אָנִי	6
אֲשֶׁר אֲבִנֶה לוֹ בַּיַּת בִּי אִם לְהַקְטִיר לְפָנָיו: וְעַתָּה שְׁלַח לִי אִישׁ חָכֵם לַעֲשׂוֹת	7
בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבְנֹחַשֶׁת וּבְבַרְזֵל וּבְאַרְגָּוֹן וּבְרַמְיֵל וּתְכַלֵּת וְיֹדֵעַ לִפְתּוֹחַ פְּתוּחִים עִם	8
הַחֲכָמִים אֲשֶׁר עִמִּי בִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר הֵכִין דָּוִד אָבִי: וְשְׁלַח לִי עֹצֵי	9
אֲרָזִים בְּרוֹשִׁים וְאַלְגֹּמִים מִהַלְבָּנוֹן בִּי אָנִי יֹדְעֵתִי אֲשֶׁר עֲבָדֶיךָ יוֹדְעִים לְכָרוֹת עֹצֵי	10
לְבָנוֹן וְהִנֵּה עֲבָדֶי עִם עֲבָדֶיךָ: וְלִהְיוּ לִי עֹצִים לְרַב בִּי הַבַּיִת אֲשֶׁר אָנִי בּוֹנֵה	11
גָּדוֹל וְהַפְּלֵא: וְהִנֵּה לְחֻטְבֵּים לְכָרְתִּי הָעֹצִים נָתַתִּי חֲטִים מִכּוֹת לְעֲבָדֶיךָ כְּרִים	12
עֲשָׂרִים אֶלְף וּשְׁעָרִים כְּרִים עֲשָׂרִים אֶלְף וַיִּזֵּן בְּתִים עֲשָׂרִים אֶלְף וּשְׁמֹן בְּתִים	13
עֲשָׂרִים אֶלְף: וַיֹּאמֶר חֹרֵם מֶלֶךְ צֹר בְּכַתֵּב וַיִּשְׁלַח אֶל שְׁלֹמֹה בְּאַהֲבַת יי אֶת	14
עִמּוֹ נָתַן עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר חֹרֵם בְּרוּךְ יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת	15
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִד הַמֶּלֶךְ בֶּן חָכֵם יוֹדֵעַ שְׂכָל וּבִינָה אֲשֶׁר יִבְנֶה	16
בַּיַּת לִי וּבַיַּת לְמַלְכוּתוֹ:	17
וְעַתָּה שְׁלַחְתִּי אִישׁ חָכֵם יוֹדֵעַ בִּינָה לְחֹרֵם אָבִי: בֶּן אִשָּׁה מִן בְּנוֹת דָּן וְאָבִיו	18
אִישׁ צָרִי יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף בְּנֹחַשֶׁת בְּבַרְזֵל בְּאַבְנִים וּבְעֹצִים בְּאַרְגָּמָן	19
בְּתַכְלֵת וּבְבוּיָן וּבְכַרְמֵל וּלְפַתַּח כָּל פְּתוּחַ וְלַחֲשֹׁב כָּל מַחֲשָׁבֶת אֲשֶׁר יִנָּתֵן לוֹ עִם	20
חֲכָמֶיךָ וְחַכְמֵי אֲדָנִי דָּוִד אָבִיךָ: וְעַתָּה הַחֲטִים וְהַשְּׁעָרִים הַשְּׁמֹן וְהַיַּיִן אֲשֶׁר אָמַר	21
אֲדָנִי יִשְׁלַח לְעֲבָדָיו: וְאַנְחֵנוּ נִכְרַת עֹצִים מִן הַלְבָּנוֹן כְּכָל צְרָכֶךָ וּנְבִיאִם לְךָ	22
רְפָסוֹת עַל יָם יָפוֹ וְאֶתְּהָ תַעֲלֶה אֶתֶם יְרוּשָׁלַם:	23

דברי הימים ב' ב' : כ' – ט"ו

II Chronicles, Chapter 2 verses 2 – 15

Vocabulary Assistance for Question 1 is on the next page.

Vocabulary Assistance:

אַרְזִים	line 2	cedar wood / logs
סַמִּים	line 3	spices / incense
וּבְאַרְגָּוֹן	line 8	the equivalent of אַרְגָּמָן (line 19)
בְּרָמִיל	line 8	crimson
בְּרוֹשִׁים וְאַלְגֹּמִים	line 10	types of wood
חֲטָבִים	line 12	from root חָטַב, to cut wood
כִּרְיִים	line 12	dry measure
בְּתִים	line 13	liquid measure
בוֹץ	line 20	fine (white) linen
צָרְכְּךָ	line 22	“your necessity / need,” – from the noun צָרָה

(a) What does Solomon / Shlomo remind Hiram / Chiram about? (lines 1 – 2)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

(b) Translate from הִנֵּה אָנִי (line 2)

to דָּוִד אָבִי : (line 9)

[20]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(c) Explain the use of the חֶטֶף / composite *shewa* in וְלִחְדָּשִׁים. (line 4)

Give any **three** points. [3]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(d) The phrase מְבוֹת חֲטִיִּים (line 12) is difficult to translate.

(i) Suggest a translation. [2]

.....

.....

.....

(ii) Explain your translation of the word מְבוֹת. [2]

.....

.....

.....

(e) Name **one** product that Solomon / Shlomo supplies to Churam / Hiram. Give the quantity of that product. (lines 13 – 14) [2]

.....

.....

.....

.....

(f) What is difficult about the phrase לְחֹרֶם אָבִי? (line 18)

Give any **three** points.

[3]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(g) What are the qualities of the בֶּן אִשָּׁה מִן בְּנוֹת דָּן? (line 18)

Give any **three** points.

[3]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(h) How are relations between the Land of Israel and Tyre / Tzor described in this passage?

Give any **three** points.

[3]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[Total: 40 marks]

BLANK PAGE

Section B begins on page 10

PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

SECTION B

(Questions 2, 3 and 4)

Literature: Set Texts

Answer **two** questions from this Section.

Question 2

Read the following three passages. Answer in English the questions that follow.

Paragraph 1

	<i>line number</i>
וְלִקְחֶתָּ סֵלֶת וְאֶפֶיֶת אֶתָּה שְׁתִּים עֲשֶׂרָה חֲלוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרֵינִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת :	1
וְשָׂמֶת אֹתָם שְׁתִּים מְעַרְכוֹת שֵׁשׁ הַמְעַרְכֶת עַל הַשְּׁלֶחַן הַטָּהוֹר לִפְנֵי יי : וְנָתַתָּ עַל	2
הַמְעַרְכֶת לְבִנָּה זָכָה וְהִיתָה לְלֶחֶם לְאֻזְכָּרָה אִשָּׁה לִי : בְּיוֹם הַשַּׁבָּת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת	3
יַעֲרֹכְנֻהוּ לִפְנֵי יי תְּמִיד מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִית עֹלָם : וְהִיתָה לְאֶהָרֹן וּלְבִגְדֵי וְאֶכְלָהוּ	4
בְּמָקוֹם קָדֹשׁ כִּי קָדֹשׁ קְדָשִׁים הוּא לוֹ מֵאִשֵּׁי יי חֶק עֹלָם :	5

וּיקרא, כ"ד : ה' – ט'

Leviticus, Chapter 24 verses 5 – 9

Paragraph 2

אם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם : וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה	6
הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פְּרִיֹו : וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁיג אֶת	7
זֶרַע וְאֶכְלֶתֶם לַחֲמֻכֶם לְשִׁבְעַת וַיִּשְׁבַּתֶם לְבִטָּח בְּאֶרְצְכֶם : וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ	8
וּשְׁכַבְתֶּם וְאִין מִחְרִיד וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאֶרְצְכֶם :	9
וְרִדְפְתֶם אֶת אִיְבֵיכֶם וְנָפְלוּ לִפְנֵיכֶם לְחָרַב : וְרִדְפוּ מִכֶּם חַמְשָׁה מֵאָה וּמֵאָה מִכֶּם	10
רַבָּבָה יִרְדְּפוּ וְנָפְלוּ אִיְבֵיכֶם לִפְנֵיכֶם לְחָרַב : וּפְנִיתִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִיתִי אֶתְכֶם	11
וְהִרְבִּיתִי אֶתְכֶם וְהִקִּמְתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְכֶם :	12

וּיקרא, כ"ו : ג' – ט'

Leviticus, Chapter 26 verses 3 – 9

Paragraph 3

וְאִם תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְלֹא תֵאָבוּ לִשְׁמֹעַ לִי וַיִּסְפַּתִּי עֲלֵיכֶם מִכָּה שִׁבְעַת כְּחַטָּאתֵיכֶם :	13
וְהִשְׁלַחְתִּי בְכֶם אֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה וְשִׁפְלָה אֶתְכֶם וְהִכְרִיתָה אֶת בְּהֵמַתְכֶם וְהִמְעִיטָה	14
אֶתְכֶם וְנִשְׁמֹו דְרָכֵיכֶם : וְאִם בְּאֵלָה לֹא תִוָּסְרוּ לִי וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי קָרִי : וְהִלַּכְתִּי	15
אֶף אֲנִי עִמְכֶם בְּקָרִי וְהִבִּיתִי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי שִׁבְעַת עַל חַטָּאתֵיכֶם :	16

וּיקרא, כ"ו : כ"א – כ"ד

Leviticus, Chapter 26 verses 21 – 24

(a) What instructions does Aaron / Aharon receive? (line 1)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

(b) (i) Translate from וְשִׁמְתָּ אוֹתָם (line 2)
 to חֵק עוֹלָם : (line 5)

[6]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(ii) Explain the form of the word **אַזְכָּרָה**. (*line 3*)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(c) Show how the participle **מְחַרֵּד** is used. (*line 9*)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

(e) The noun 'קָרָה is used **three** times in Paragraph 3. (*lines 13 – 16*)

Show how the noun 'קָרָה is the central theme of this paragraph.

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

(f) Explain how numbers are used in different ways in these passages.

Refer to any **three** examples.

[3]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(g) Show how covenants, laws and decrees are central to Israelite society.

(Consider only the information contained in Leviticus / Vayikra 24 – 27.)

Give any **eight** points.

[8]

Dotted lines for writing the answer.

.....

.....

.....

.....

.....

[Total: 30 marks]

17
BLANK PAGE

Question 3 begins on page 18
PLEASE DO NOT WRITE ON THIS PAGE

Question 3

Read the following passage. Answer in English the questions that follow.

	<i>line number</i>
ויגדו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה והמה שסים את הגרנות :	1
וישאל דוד ביי לאמר האלף והביתי בפלשתים האלה ויאמר יי אל דוד	2
לך והבית בפלשתים והושעת את קעילה : ויאמרו אנשי דוד אליו הנה אנחנו	3
פה ביהודה יראים ואף כי גלף קעלה אל מערכות פלשתים : ויוסף עוד דוד	4
לשאל ביי ויענהו יי ויאמר קום רד קעילה כי אני נתן את פלשתים בידך :	5
וילך דוד ואנשיו קעילה וילחם בפלשתים וינהג את מקניהם ויך בהם מכה	6
גדולה וישע דוד את ישביו קעילה : ויהי בברח אביתר בן אחימלך אל דוד	7
קעילה אפוד ירד בידו : ויגד לשאול כי בא דוד קעילה ויאמר שאול נבר	8
אתו א-להים בידי כי נסגר לבוא בעיר דלתים ובריח : וישמע שאול את כל	9
העם למלחמה לרדת קעילה לצור אל דוד ואל אנשיו : וידע דוד כי עליו	10
שאול מחריש הרעה ויאמר אל אביתר הכהן הגישה האפוד : ויאמר דוד	11
יי א-להי ישראל שמע שמע עבדך כי מבקש שאול לבוא אל קעילה לשחת	12
לעיר בעבורי :	13

שמואל א' כ"ג: א' – י'

I Samuel, Chapter 23 verses 1 – 10

(a) Who were the Philistines / Plishtim? (line 1)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(b) Translate from וְהָמָּה שָׂסִים (line 1)

את יִשְׁבֵי קַעִילָה : to (line 7)

[6]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(c) Explain the following phrases:

(i) אֶף כִּי (line 4) [2]

.....

.....

.....

.....

(ii) לְשֹׂאֵל בַּיּ (line 5) [2]

.....

.....

.....

.....

(d) Explain the verb יָרַד in the context of lines 7 – 8. [2]

.....

.....

.....

.....

(e) (i) Who is Abiathar / Evyatar? (lines 7 and 11)

Give any **two** points. [2]

.....

.....

.....

.....

(ii) What is the *ephod*? (*lines 8 and 11*)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

(f) Suggest a translation of each of the following verbs.

Justify your translation of each verb.

(i) נָכַר (line 8)

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

(ii) וַיִּשְׁמַע (line 9)

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[Total: 30 marks]

Question 4 begins on page 24

Question 4

Read the following passages. Answer in English the questions that follow.

line number

1 כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם יי
2 נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לא-להים והמה
3 יהיו לי לעם: ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר
4 דעו את יי כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם יי כי אסלח
5 לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד:

ירמיה, ל"א: ל"ב — ל"ג

Jeremiah, Chapter 31 verses 32 – 33

6 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יי אחרי כרת המלך צדקיהו
7 ברית את כל העם אשר בירושלם לקרא להם דרור: לשלח איש
8 את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעבריה חפשים לבלתי עבד
9 בם ביהודי אחיהו איש: וישמעו כל השרים וכל העם אשר באו
10 בברית לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו חפשים לבלתי עבד
11 בם עוד וישמעו וישלחו:

12 וישבו אחרי כן וישבו את העבדים ואת השפחות אשר שלחו חפשים
13 ויכבשום לעבדים ולשפחות: ויהי דבר יי אל ירמיהו מאת יי לאמר:
14 כה אמר יי א-להי ישראל אנכי כרתי ברית את אבותיכם ביום הוצאתי
15 אותם מארץ מצרים מבית עבדים לאמר: מקץ שבע שנים תשלחו
16 איש את אחיו העברי אשר ימכר לך ועבדך שש שנים ושלחתו חפשי
17 מעמד ולא שמעו אבותיכם אלי ולא השו את אונם: ותשבו אתם
18 היום ותעשו את הישר בעיני לקרא דרור איש לרעהו ותכרתו ברית
19 לפני בבית אשר נקרא שמי עליו: ותשבו ותחללו את שמי ותשבו
20 איש את עבדו ואיש את שפחתו אשר שלחתם חפשים לנפשם ותכבשו
21 אתם להיות לכם לעבדים ולשפחות: לכן כה אמר יי אתם לא
22 שמעתם אלי לקרא דרור איש לאחיו ואיש לרעהו הנני קרא לכם
23 דרור נאם יי אל החרב אל הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם לזעוה
24 לכל ממלכות הארץ: ונתתי את האנשים העברים את בריתי אשר
25 לא הקימו את דברי הברית אשר כרתו לפני העגל אשר כרתו
26 לשנים ויעברו בין בתריו:

ירמיה, ל"ד: ח' — י"ח

Jeremiah, Chapter 34 verses 8 – 18

(a) Explain why the verb כרת is often used with the noun בְּרִית. (line 1 and line 25)

Give any **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(b) Translate from הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה (line 6)

to : וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלְחוּ : (line 11)

[6]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(c) Show how the Infinitive Construct is used in lines 6 – 11.

Give **two** examples.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(d) Explain the reference to the noun עֲבָרִי . (line 8)

Give **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(e) What does Jeremiah / Yirmiyahu criticise the people for? (lines 12 – 13)

Give **two** points.

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(f) Explain the *dagesh* in the letter ת in each of the following:

(i) קָרַתִּי (line 14) [1]

.....
.....

(ii) אָתָם (line 17) [1]

.....
.....

(g) The noun דְּרוֹר is used **three** times. (lines 18, 22 and 23)

Show how Jeremiah / Yirmiyahu uses irony in his choice of this noun. [2]

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(h) Explain the use of —

(i) אֶת in the phrase אִישׁ אֶת עֲבָדָו (line 10)

[1]

.....

.....

.....

.....

(ii) לְ in the phrase אִישׁ לְרַעְהוּ (line 18)

[1]

.....

.....

.....

.....

(i) Explain both of the nouns, בַּיִת and שֵׁם, in the phrase בַּבַּיִת אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו. (line 19)

[2]

.....

.....

.....

.....

.....

ADDITIONAL ANSWER SPACE

If additional answer space is required, you should use the following lined pages. The question number(s) must be clearly shown in the margins.

This section of the page is a large, empty area for writing answers. It consists of a vertical solid line on the left side, creating a margin, and a series of horizontal dotted lines extending across the page to the right. The dotted lines are spaced evenly, providing a guide for writing.

A large area of the page is reserved for writing, featuring a vertical solid line on the left side and horizontal dotted lines extending across the page.

Copyright Information

OCR is committed to seeking permission to reproduce all third-party content that it uses in its assessment materials. OCR has attempted to identify and contact all copyright holders whose work is used in this paper. To avoid the issue of disclosure of answer-related information to candidates, all copyright acknowledgements are reproduced in the OCR Copyright Acknowledgements Booklet. This is produced for each series of examinations and is freely available to download from our public website (www.ocr.org.uk) after the live examination series.

If OCR has unwittingly failed to correctly acknowledge or clear any third-party content in this assessment material, OCR will be happy to correct its mistake at the earliest possible opportunity.

For queries or further information please contact the Copyright Team, First Floor, 9 Hills Road, Cambridge CB2 1GE.

OCR is part of the Cambridge Assessment Group; Cambridge Assessment is the brand name of University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is itself a department of the University of Cambridge.